

ÚSTAV EXPERIMENTÁLNEJ PSYCHOLÓGIE SAV, KOCEĽOVA 15,
BRATISLAVA

VÝROČNÁ SPRÁVA O ČINNOSTI

Prerokované na zasadnutí ÚR dňa 30.1.1990
Spracované podľa Smernice predsedu SAV č.9/1986
a jej doplnkov z r. 1988 a 1989

1. Úvod

Vedeckovýskumná činnosť ústavu sa predovšetkým realizovala v rámci HÚ ŠPZV č. VIII-5-7 "Psychická regulácia činnosti v podmienkach VTR". Vybrané výsledky boli jednak v integračných referátoch prednesené na medzinárodnej konferencii v Smoleniciach a jednak spracované v etapovej správe "Intrapyschické väzby vyšších poznávacích funkcií človeka", ktorá bola kladne oponovaná dňa 17.1.1990.

Keďže HÚ ŠPZV ústavu je začlenená do kľúčového smeru v rámci biologicko-lekárskych vied, ústav sa čiastkovými úlohami zapojil do ďalších HÚ v rámci spoločenskovedného výskumu.

Značné úsilie bolo venované príprave a realizácii 3. medzinárodnej konferencii "Poznávacie procesy a osobnosť", ktorá bola venovaná aj prejednaniu výsledkov dvojstrannej spolupráce ústavu s partnerskými akademickými pracoviskami ZSSR, Poľska, NDR, Maďarska a Bulharska.

Vedenie ústavu rozvíjalo koncepčné práce na príprave nového smeru bádania - komplexného výskumu človeka, v rámci ktorého sa pripravil vedecko-invenčný projekt a v ústave uskutočnili odborné podujatia o navrhovaných psychologických témach.

2. Výsledky plnenia výskumných úloh a ich realizácia v spoločenskej praxi

2.1. Výsledky dosiahnuté pri zabezpečovaní prioritných úloh a ich realizácia v spoločenskej praxi

2.1.5 Prognostické a koncepčné podklady

Na základe interdisciplinárneho seminára bol vydaný podklad pre prípravu vedecko-invenčného projektu: "Ku koncepčným a organizačným otázkam komplexného výskumu človeka" (redaktor D. Kováč) - Správy programu KVČ č.2, 103 s.

V zmysle požiadaviek Prezídia ČSAV D. Kováč po rade rokovaní s predstaviteľmi rôznych vedeckých pracovísk pripravil návrh koncepcie vedecko-invenčného projektu "Komplexný výskum človeka" obsahujúci 9 smerov interdisciplinárneho výskumu.

2.2. Ďalšie vybrané výsledky pri plnení úloh ŠPZV, rezortných úloh a spojenie vedy so spoločenskou praxou

2.2.1 Vybrané výsledky zásadného gnozeologického významu.

V jednotlivých témach sa dosiahli tieto hlavné výsledky:

Čiastková úloha č. VIII-5-7/01 Párová súčinnosť a kognitívne funkcie osobnosti (zodp. riešiteľ K. Jariabková).

Empirický výskum poukázal na špecifickú smerovú preferenciu v perцепčnej explorácii, ktorá v interakcii s ručnosťou ovplyvňuje výkony v čítaní a v písaní (najmä v počiatočných štádiách nadobúdania týchto spôsobilostí). Zistili sa medzipohlavné rozdiely vo vývine kresby pravo a ľavoručných detí a u ľavoručných detí naznačilo sa spomaľovanie vývinu obsahovej zložky kresby. Porozumenie a vnímanie reči nie je ovplyvnené lateralizovaným podávaním rečových podnetov. Odlišnosti v organizácii vnímania reči závisia od ručnosti.

Vyvinul sa variant dichotickej skúšky na skúmanie fonologickej úrovne vnímania reči a batéria skúšok na zisťovanie

ručnosti u detí sa odovzdala diagnostickej praxi na ďalšie overovanie.

Čiastková úloha č. VIII-5-7/02 Psychická regulácia pri záťaži operátora v adaptačnom procese (zodp. riešiteľ J. Daniel).

Medzi adaptovanými a neadaptovanými pracovníkmi na nočnú prácu sa na rozdiel od literárnych údajov nezistili rozdiely v telesnej teplote; v pulzovej frekvencii u prvých má krivka sínusový charakter a u druhých je dvojrcholová krivka významne nižšia. Celkove psychická adaptácia meraná výpovedovými mierami prebieha rýchlejšie ako adaptácia fyziologických funkcií.

Pri riešení anticipačných úloh pomocou displeja počítača sa zistil významný rozdiel medzi jednotlivcami v kognitívnom štýle závislosti a nezávislosti od poľa. V prípade riešenia bez spätnej väzby majú nezávislí od poľa významne lepší výkon.

U operátorov chemickej výroby sa prechodom z panelového riadenia na riadenie počítačom významne zvyšujú obavy z počítača (urobenie chyby, dlhé časy čakania a i.).

Čiastková úloha č. VIII-5-7/03 Psychofyziologické rizikové faktory niektorých civilizačných chorôb (zodp. riešiteľ A. Uherík).

Výsledky naznačili, že hostilitu možno považovať za rizikový faktor kardiovaskulárnych ochorení a faktory spolutvoriace pôvodný koncept rizikového správania typu A sa ukazujú závislé od hostility. Porovnanie normálnej a klinickej populácie ukázalo odlišné korelácie mier kožnogalvanickej reakcie.

Čiastková úloha č. VIII-5-7/04 Interfunkčné aspekty myslenia (zodp. riešiteľ M. Stríženeč).

Výskum pochopenia problému u operátorov chemickej výroby umožnil porovnať výkon tohto súboru so súbormi vedúcich pracovníkov a vysokoškolákov. Zistili sa výraznejšie vzťahy výkonu s osobnostnými vlastnosťami (vyhľadávanie rizika, dynamizmus a pod.) v porovnaní s intelektovými schopnosťami.

Skúmanie prenosu schém riešenia problému ukázalo, že ľahšia nápovedová úloha zlepšuje riešenie vlastnej úlohy. Symbolické zakódovanie zobrazenia vedie k úspešnejšiemu riešeniu. Prejavil sa aj vplyv študijného odboru vysokoškolákov (strojárí boli úspešnejší ako chemici).

Vplyv sociálneho styku na kategorizáciu ukázal v rozpore s hypotézou prednosť individuálnej práce pred prácou v dyádach. Pri spracovávaní zoznamov položiek (usporiadaných podľa rôznych pravidiel) pre účely zapamätania sa zistili odlišné stratégie u osôb pracujúcich v styku v porovnaní s osobami pracujúcimi individuálne.

Čiastková úloha č. VIII-5-7/05 Zvláštnosti psychickej regulácie postihnutých detí a mládeže (zodp. riešiteľ M. Pavlovkin).

Zistilo sa, že motivácia k učeniu, ako aj morálny vývin sa u zrakovo, sluchovo a telesne postihnutých detí (na stredných školách i na stredných odborných učilištiach) nelíši od normálnej, zdravej populácie.

Čiastková úloha č. VIII-5-7/06 Psychická regulácia tvorivosti a sebarozvoja (zodp. riešiteľ M. Zelina).

Skúmanie možnosti zvýšenia tvorivosti v predmete fyzika na gymnáziu ukázalo, že brainstormingová inštrukcia zvyšuje tvorivú produkciu (s výnimkou problémov vyžadujúcich kvalitnú bázu vedomostí). U gymnazistov a poslucháčov pedagogickej fakulty sa zistili zložité vzťahy medzi výkonovou tvorivosťou a niektorými mierami motivácie, sebaobrazu a aspirácií. Skúmanie tvorivých výkonov učiteľov chémie poukázalo na výrazné interfunkčné väzby osobnosti, tvorivej pamäti a tvorivého myslenia. Výskum bariér tvorivosti na stredných školách ukázal na podiel riadenia, obsahu učiva, preťaženia učiteľov, vysokého počtu žiakov v triedach a materiálno-technického zabezpečenia škôl.

Čiastková úloha č. VIII-5-7/07 Vyššie poznávacie procesy v osobnostnom kontexte (zodp. riešiteľ I. Ruisel).

Skúmanie vzťahu medzi riešením problémov a emočnou labili-

tou ukázalo nižšiu úroveň úzkosti a úzkostlivosti u dobrých riešiteľov problému s nadpriemernou i podpriemernou úrovňou intelektových schopností. Úspešní riešitelia problémov zaujímajú pri hodnotení realistickejšie postoje v bežných životných situáciách, prikláňajú sa k väčšej podnetovej variabilite, dopúšťajú sa menšieho počtu kognitívnych zlyhaní. Zistili sa dva typy riešiteľov problémov: vlastní riešitelia (obsahuje podtyp využívajúci fantáziu, metaforické myslenie a podtyp preferujúci kritické logické myslenie) a objavitelia problémov. Tendencia ku kognitívnemu zlyhaniu (chybovosť) predstavuje stálejšiu črtu osobnosti a má vzťah k atypickej hodnotovej orientácii.

Čiastková úloha č. IX-6-4/03 Psychosémantické aspekty rozvoja vedomia (zodp. riešiteľ J. Plichtová).

Ďalšia interpretácia výsledkov výskumu pomenovania reálnych objektov sa realizovala v rámci teórie tzv. primárnych pojmov (potvrďuje ju analýza latencií) a v rámci princípu maximálnej informatívnosti (potvrďuje ju kvalitatívna analýza). Výsledky experimentu realizovaného v spolupráci s partnerským pracoviskom v NDR ukazujú na vplyvy úrovne použitého pojmu, jazyka, v ktorom je pojem vyjadrený a intervalu medzi verbálnym a obrazovým podnetom na sémantické rozhodovanie. Potvrdila to hypotéza tzv. primárnych pojmov, hoci nie konzistentne.

Predchádzajúce experimenty s kognitívnymi úlohami u bilingvistov ukázali neúnosnosť teórie tzv. dvoch sémantických skladov. Overovala sa metodika štyroch druhov analógií pomocou odpoveďového času.

V rámci čiastkovej úlohy č. III-8-1/10 sa riešila téma Synergetické aspekty kognitívnosti (zodp. riešiteľ Z. Ruiselová).

Výskum vplyvu scénarovej reprezentácie činností na ich znovupoznanie (u 125 študentiek SEŠ) ukázal, že dochádzalo ku konfúzii prezentovaného textu a typovej scénarovej reprezentácie danej činnosti (išlo o prípravu porád). Vyskytli sa falošné posudky najmä pri neutrálnych činnostiach. Vplyv úrovne IQ sa neprejavil. Pri vyššej heuristickej kompetencii (Stäudel)

bol významne vyšší rekogničný výkon. Vplyvom generovania viacerých súvislostí v asociačnej sieti dochádzalo k vyššiemu výskytu falošných posudkov činnosti.

Pokračovalo sa v rozšírení bázy znalosti expertného systému STAT/CODEX pre potreby psychologického výskumu.

V rámci čiastkovej úlohy č. VI-6-7/07 sa riešila téma Hodnotová orientácia vysokoškolákov k životnému prostrediu (zodp. riešiteľ V. Rosová).

Komplexné spracovanie výsledkov výskumu u vyše 400 vysokoškolákov rôznych študijných zameraní ukázalo relatívne vysokú mieru interiorizácie ekologickej problematiky, vzájomnú závislosť úrovni ekologickej vedomostí, prežívania a aktivity, významné rozdiely v kvalite vedomostí (prírodovedci, architekti a čiastočne aj chemici mali kvalitnejšie vedomosti ako právnici a ekonómovia). Sémantická reprezentácia ekologicky relevantných pojmov závisí od toho či, respondent je z Bratislavy alebo mimo Bratislavy. Z 15 relevantných pojmov najpreferovanejším bola "príroda", potom nasledovali "rodina" a "láska". Ekologická výchova uskutočňovaná v rodine má oveľa väčší účinok ako výchova sprostredkovaná školou, resp. masmédiami.

V rámci rezortnej úlohy SAV R-01-561 Človek a jeho činnosť: teoretické východiská - sondážne výskumy sa v r. 1989 riešili v ústave dve čiastkové úlohy:

R-01-561/04 Sociálne a psychologické aspekty využitia osobných počítačov (zodp. riešiteľ M. Hrabovský).

Mikroštruktúrna analýza činnosti pri spracovaní informácie ukázala výrazné individuálne stratégie a súvislosť niektorých parametrov (chybovosť perseverácie) s aktuálnym stavom pripravenosti k činnosti. Toto umožňuje diagnostikovať nástup latentnej únavy v pracovnej činnosti.

V expertíze pre št.p. Psychodiagnostické a didaktické testy sa popísali základné trendy rozvoja adaptívnych psychodiagnostických metód riadených počítačom a navrhol sa spôsob ich rozvíjania u nás.

R-01-561/05 Dotváranie osobnosti riadiaceho pracovníka (zodp. riešiteľ R. Kostolanský).

Pomocou súboru dotazníkov vyplňovaných v 10 ústavoch SAV sa zistili značné rozdiely v očakávaných vlastnostiach osobnosti, ako aj v používaných riadiacich činnostiach u vedúcich pracovníkov rôznych vedných disciplín. Zhodne sa požaduje, aby vedúci primárne plnil sociálne riadiace a kooperatívne funkcie v riadenom kolektíve. Hlavným predpokladom jeho úspešnosti je však vlastná vedeckovýskumná práca. Zo štýlov riadenia sa uprednostňuje konzultatívny prístup (ochota a spôsobilosť efektívne poradiť a pomôcť).

V rámci spolupráce na úlohe č. IX-10-5/05 Prevencia dezintegrácie duševného rozvoja a správania mladej generácie (riešenej na Katedre psychologických vied FF UK) J. Kordáčová vyvíjala pôvodnú metodiku zachytávajúcu mieru racionálnych a iracionálnych kognícií. Overovala sa na súbore stredoškôlkov a súbore dospelých závislých na alkohole.

2.2.2 Prehľad realizovaných výsledkov výskumu

V rámci hospodárskej zmluvy o odovzdaní výsledkov výskumu praxi s n.p. Slovnaft sa odovzdala ďalšia správa o výsledkoch výskumu adaptácie pracovníkov (J. Daniel a kol.) ako aj priebežná správa o prieskume postojov operátorov k riadiacemu počítaču (I. Sarmány a kol.).

V rámci dohody s odborom školstva ObNV IV. a V. sa pokračovalo v longitudinálnom výskume poznávacích procesov a osobnosti žiakov navštevujúcich matematické záujmové krúžky, uskutočnil sa výber matematicky nadaných žiakov 5. triedy ZŠ a opakované vyšetrenie žiakov prijímaných v minulom roku (I. Ruisel, Z. Ruiselová). I. verzia batérie skúšok na zisťovanie ručnosti u detí sa odovzdala obvodným pedagogicko-psychologickým poradniam Bratislava (K. Jariabková, D. Kováč).

V spolupráci s Výskumným ústavom preventívneho lekárstva sa skúmala záťaž a stres v školských podmienkach, kde sa ukázalo, že najväčším zdrojom stresu sú sociálne interakcie. Overili sa aj viaceré intervenčné relaxačné metódy (O. Árochová).

V spolupráci s Ústavom experimentálnej farmakológie SAV sa úspešne overil návrh nového farmakodynamického a farmakokinetického modelu. V rovnakom zameraní pokračovala spolupráca s Výskumným ústavom lekárskej bioniky (V. Valter).

Spolupracovalo sa s Výskumným ústavom lekárskej bioniky na skúmaní vplyvu farmák na kognitívne funkcie u ľudí vysokého veku a pokračovala spolupráca s Výskumným ústavom humánnej bioklimatológie pri výskume rizikových faktorov kardiovaskulárnych ochorení (A. Uherík). Posúdil sa merač BRK, vyvinutý vo VÚLB (J. Rosa).

Spolupráca na výskume pôsobenia televíznych programov vyústila vo vypracovanie interného materiálu ČST (I. Ruisel).

Do tlače sa odovzdalo druhé prepracované vydanie Škály na meranie hnevu a nahnevanosti (F. Šebej, G. Farkaš). Uskutočnila sa expertízna činnosť pre Stredisko vrcholového športu ČH v hádzanej a pre Telovýchovnú školu ČSTV (I. Lukšík).

2.2.3 Spolupráca so spoločenskou praxou

- prehľad dohôd o spolupráci a odovzdávaní výsledkov

Organizácia	predmet dohody	doba platnosti
1. Slovnaft, n.p.	adaptácia operátorov, analýza chybovosti nároky na myslenie operátora	1986-90
2. Ob.NV Bratislava V.	rozvoj matematických schopností a osob- nosti žiakov zo záuj- mových matematických krúžkov	1986-90
3. Ob.NV Bratislava IV., V.	zistovanie laterality konzultácie a pred- nášky pre pedagogické a psychologické poradne	1986-90

2.2.4 -

2.2.5 Tvorba a využitie objavov, vynálezov a zlepšovacích návrhov

V. Valter obdržal autorské osvedčenie na vynález "Prstový snímač tappingu". T.r. sa využíval pri výskume laterality v rámci ČÚ č. VIII-5-7/01 a pri výskume vplyvu telesného cvičenia na niektoré psychofyziologické funkcie v rámci ČÚ VIII-5-7/03.

Pokračovalo sa vo využívaní zlepšovacieho návrhu G. Farkaša z r. 1987 "Počítačové vedenie hospodárskej agendy časopisu Studia psychologica".

J. Rosa podal v r. 1989 zlepšovacie návrhy "Vytvorenie slovenských diakritických znamienok na počítači APPLE" a "Sonda pre degitizér".

2.2.6 Expertízy a konzultácie zásadného charakteru

M. Hrabovský: Rozvoj adaptívnych a "inteligentných" psychodiagnostických techník. Expertíza pre št.p. Psychodiagnostické a didaktické testy, Bratislava 1989 (18 rkp. s.)

A. Uherík : Psychofyziologické prístupy k diagnostike a terapii kardiovaskulárnych ochorení (20 rkp. s.).

3. Medzinárodná vedecká spolupráca

3.1. Výsledky spolupráce s krajinami socialistického spoločenstva

3.1.1 Dvojstranná spolupráca s AV SŠ

Spolupráca s Psychologickým ústavom AV ZSSR (téma č. 30.1) sa realizovala v oblasti prípravy mnohostrannej spolupráce na téme: "Človek-veda-spoločnosť" (účasť D. Kováča na medzinárodnej porade expertov v Moskve) ako aj účasťou I. Ruisela na medzinárodnej konferencii usporiadanej vyššie uvedeným ústavom v Moskve (pozri bod 3.4).

Pokiaľ ide o spoluprácu s Psychologickým ústavom PAV (téma č. 15.1), pôvodne plánovaný spoločný výskum sa nerealizoval pre odchod riešiteľa z partnerského pracoviska. Upresnila sa budúca spolupráca v oblasti kategorizácie pojmov zo životného prostredia.

Spolupráca s Psychologickým ústavom MAV (téma č. 5.3.3) pokračovala výskumom reprodukcie textov u detí predškolského veku (porovnanie bilingvistov a maďarských monolingvistov).

S Centrálnym laboratóriom BAV (téma č.5.10) sa naďalej spolupracuje pri výskume rozhodovacích procesov a zaťažových stavov u operátorov rôzneho typu.

V rámci spolupráce so Sekciou psychológie Centrálného inštitútu kybernetiky a informačných procesov AV NDR (téma č. 1.4.2) sa ukončil experiment, zameraný na primárne pojmy v sémantickom rozhodovaní. Výsledky sa predniesli na medzinárodnej konferencii a budú zhrnuté s ďalšími analýzami výsledkov do spoločnej štúdie.

3.4 Vedecké stretnutia v zahraničí

D. Kováč sa zúčastnil na medzinárodnej porade expertov v Moskve, kde predniesol referát o stave, problémoch a perspektívach komplexného výskumu človeka v ČSSR.

Na medzinárodnej konferencii o metodológii, teórii a histórii psychológie v socialistickej spoločnosti v Moskve referoval I. Ruisel.

Na I. európskej konferencii psychológov v Amsterdame referoval D. Kováč v rámci príslušného sympózia o potrebe paradigmatickej zmeny v metodológii psychologických vied.

Na 2. európskej konferencii o tvorivosti a inovácii v Amsterdame sa aktívne zúčastnila M. Jurčová.

J. Daniel sa aktívne zúčastnil 9. medzinárodného sympózia o nočnej a smenovej práci vo Verone.

Na 15. kongrese aplikovanej psychológie NSR v Mníchove vystúpil s referátom G. Bianchi.

I. Sarmány referoval na 2. medzinárodnej konferencii o psychickej záťaži v Burgase, ďalší príspevok pripravil J. Daniel.

D. Kováč a M. Stríženec sa aktívne zúčastnili na 9. stretnutí psychológov podunajských krajín v Poljče (Juhoslávia).

Na medzinárodnej konferencii "Inferenčné a interpretačné procesy" v Bad Saarow (NDR) referovali J. Plichtová a V. Rosová.

I. Sarmány ako spoluautor pripravil poster na medzinárodnom sympóziu o správaní vodičov v Paríži. Akceptovaný bol príspevok V. Valtera na medzinárodný kongres fyziologických vied v Helsinkách.

3.5 Vedecké stretnutie v ČSSR so zahraničnou účasťou

Ústav usporiadal v dňoch 11.-15. septembra v DVP Smolenice III. medzinárodnú konferenciu zameranú na poznávacie procesy a osobnosť, čo tvorí profilujúcu problematiku ústavu. Jej ťažiskom bola konfrontácia výsledkov dvojstrannej spolupráce ústavu s psychologickými pracoviskami akadémií vied socialistických krajín, ďalej prednášky popredných, prevažne zahraničných odborníkov a jeden deň prebiehalo sympóziu na tému "Človek-psychológia-vedy o človeku" venované životnému jubileu riaditeľa ÚEPS SAV D. Kováča. Na konferencii sa zúčastnilo 80 odborníkov, z toho 23 zahraničných. Z ústavu vystúpilo s referátmi 15 pracovníkov.

Na sympóziu ČSSR-NDR o regulácii srdcového rytmu v Bratislave predniesol príspevok A. Uherík.

Medzinárodnej konferencie o psychologických problémoch vedeckej tvorivej práce v Starej Lesnej sa zúčastnili L. Arbet a M. Jurčová, pričom D. Kováč predniesol jeden z úvodných referátov.

4. Plnenie úloh v oblasti vedeckej výchovy

4.1 Zhodnotenie výsledkov

V ústave sú 8 školitelia (7-kvalif.stupeň I.,1-II.a) z toho 5 DrSc. a 3 CSc., vekové zloženie - do 50 r - 2, 55-59 r. - 4, 60 r. - 1, vyše 65 r.- 1, Školí sa 10 interných aspirantov, 1 VAŠP a 17 externých aspirantov. V r. 1989 boli prijatí 2 interní a 3 externí aspiranti; prípravu ukončili obhajobou - 1 interný a 1 externý aspirant. Obhájené kandidátske práce tematicky nadväzovali na ČÚ HÚ ŠPZV č. VIII-5-3.

4.2 Vedecká výchova cudzích štátnych príslušníkov

V aspirantúre úspešne pokračuje P.J.F. Linares (Kuba - prostredníctvom MŠMaTV).

4.3 -

5. Rozvoj a zdokonaľovanie činnosti pracoviska

5.1 Zdokonaľovanie činnosti pracoviska

V súlade s Akčným plánom ústavu bola novoobsadená funkcia zástupkyne riaditeľa (A.Potášová), do RR časopisu Studia psychologica boli koptovaní M. Hrabovský a F. Šebej. V novembri sa na pracovisku rozvinuli občianske iniciatívy (štrajkový výbor a výbor VPN), ktoré sa prejavili v týchto smeroch: uskutočnilo sa tajné hlasovanie o dôvere riaditeľovi a vedeniu ústavu (s kladným výsledkom), pracovisko si zvolilo v tajných voľbách dvoch zástupcov do Rady vedcov (D.Kováč, F. Šebej). ZO KSS zrušila svoju činnosť na pracovisku.

5.2 Spolupráca s vysokými školami

Malými kapacitami pokračovala vedeckovýskumná spolupráca s FF UK (vzájomná účasť vo výskumných úlohách) ako i spolupráca vo výchovnovzdelávacej oblasti (3 pracovníci ústavu prednášali na VŠ, 4 boli členmi rigorózných a štátnicových

komisií; posudzovanie diplomových, kandidátskych a iných účelových prác). Tri prednášky o tvorivosti v kurzoch špecializovaného štúdia učiteľov vysokých škôl predniesla M. Jurčová, jednu D. Kováč.

5.3 -

5.4 Pracovníci a mzdy

Na nové systemizované miesto sa prijala redaktorka SP E. Sciránková (predtým študijný pobyt).

Skvalitnenie plátov (kvóta Kčs 7.740.-) bolo zamerané predovšetkým na vyrovnanie plátov mladších vedeckých pracovníkov (v dôsledku predchádzajúceho zvýšenia ašpirantských štipendií).

5.4.2 -

5.4.3 Prístrojová technika

V súvislosti s riešením výskumných úloh sa pripravili:

- a) prístrojové metodiky: modifikácie Stroopovho testu a tappingu, návrh a realizácia metodiky zakrytých tvarov (V.Valter), úpravy metodiky BRK (J. Rosa).
- b) počítačové programy: úprava bázy znalostí ES STAT/CODEX pre osobný počítač IBM/AT (G. Farkaš), úprava programov pre výskum kategórií a výskum analógií (J. Rosa).

Okrem toho uskutočnil sa kurz používania softwarového balíka STATGRAPHICS pre pracovníkov ústavu (G. Farkaš).

5.5 Zabezpečenie zdrojov vedeckých informácií

Počet knižných jednotiek je 10 241, prírastok v r. 1989 bol 104 kníh (z toho 12 devízových) a dochádzalo 77 titulov časopisov (z toho výmenou 30, devízových titulov bolo 33). Počet výpožičiek z ústavnej knižnice 931, z iných

knižníc 136 (z toho z ČSSR 82, zo zahraničia 54). Prebiehala príprava na vyradenie zastaralých knižničných fondov.

6. Výsledky kultúrno-politickej, riadiacej a vedecko-popularizačnej činnosti

6.1 Zdokonalenie činnosti pracoviska v rámci celkovej prestavby spoločnosti - pozri bod 5.1.

6.2 Úlohy prispievajúce k sociálne - ekonomickému a kultúrnemu rozvoju spoločnosti

Na rôznych odborných podujatiach pracovníci predniesli cca 20 príspevkov, týkajúcich sa napr. fluktuácie absolventov SOU, starostlivosti o dôchodcov, adaptácie operátora, uplatnenie počítačov, nehodovosti vodičov, osobnosti ženy, laterality, pamäti, tvorivosti.

6.3 Propagácia a popularizácia vedy

Bola zameraná najmä na oblasť školstva, zdravotníctva a priemyslu. Celkove sa publikovalo 22 popularizačných príspevkov (najmä PAS, rozhlas, denná tlač) a boli prednesené početné prednášky (najmä v rámci Socialistickej akadémie a Slovenskej psychologickéj spoločnosti). Publikovalo sa 14 recenzií.

7. Edičná činnosť

a) Knižné publikácie

D. Kováč, J. Daniel a kol., Psychologické zefektívňovanie práce v podmienkach VTR. Práca 1989, 176 s.

b) Periodické publikácie

Pokračovalo sa vo vydávaní medzinárodného časopisu *Studia psychologica*.

Pracovníci celkove publikovali 48 pôvodných štúdií a článkov (zoznam je v prílohe).

Do tlače boli odovzdané dva rukopisy monografií, 38 pôvodných štúdií a 19 Správ ÚEPS SAV.

8. Kádrový, personálny a sociálny rozvoj

8.1 Plnenie úloh plánu kádrového, personálneho a sociálneho rozvoja

Do internej ašpirantúry bola prijatá J. Kordáčová a na študijný pobyt T. Dvořáková. S. Salamanová a T. Dvořáková získali titul PhDr. G. Farkaš úspešne ukončil postgraduálne štúdium "Umelá inteligencia a expertné systémy" na EF SVŠT.

8.2 -

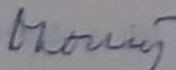
8.3 Do súťaže mladých pracovníkov v ústave sa zapojili 4 pracovníci.

8.4 - 8.6 -

9. Výsledky rozvoja pracovnej iniciatívy

Pracovná iniciatíva sa zamerala väčšinou na prípravu a realizáciu medzinárodnej konferencie v Smoleniciach.

V Bratislave 30.1.1990

Damián Kováč
riaditeľ

- Bíro, V., K problematike diagnostiky psychofyziologického profilu športovca, *Tréner*, 33, 1989, č. 12, s. 720-722
- Daniel, J., Potašová, A., Operator's attributes and motivation of the young as factors in work adaptation, *Studia psychol.* 31, 1989, č. 2, s. 129-135
- Daniel, J., Some psychophysiological and sociopsychological aspects of 12-hour shift work, *Ergonomia* 12, 1989, č. 1, s. 131-135
- Daniel, J., Potašová, A., Oral temperature and performance in 8 h and 12 h shifts, *Ergonomic* 32, 1989, č. 7, s. 689-696
- Daniel, J., Potašová, A., Prehľad novších poznatkov o cirka-diánných rytmoch a smenovej práci, *Psychol. v ekon. praxi*, 24, 1989, č. 14, s. 169-180
- Farkaš, G., Expertný systém CODEX/STAT - systém pre optimálny výber štatistickej metódy spracovania experimentálnych údajov; Zborník prednášok z 2. slovenskej konferencie "Počítače v zdravotníctve", Dom techniky ČSVTS Bratislava 1989
- Halmiová, O., Potašová, A., Strategy of retention in social communication and in individual activity, *Studia psychol.*, 31, 1989, č. 2, s. 115-118
- Halmiová, O., Potašová, A., Achievement and statement in the experiment, *Studia psychol.*, 31, 1989, č. 1, s. 79-80
- Halmiová, O., A pártoktátás hallgatójának személyisége, in: *A pártoktátás módszertani alapjai*, Pravda 1988, s. 76-85
- Hrabovský, M., Využitie informatiky a psychológie v riadení. V: Kol.: *Racionalizácia práce vedúceho pracovníka*. Košice, Dom techniky ČSVTS 1989, s. 68-74
- Hrabovský, M., K programu KVČ (diskusný príspevok), *Správy programu komplexného výskumu človeka v SAV*, Bratislava 1988, č. 2, s. 95

- Hrabovský, M., Hrabovská, A., Inventár potrieb. Psychodiagnostické a didaktické testy, Bratislava 1989, 46+10 s.
- Jurčová, M., Okruhlicová, A., Dynamika vývinu postojov gymnazistov k vyučovacím predmetom, Jednotná škola, 1989, č. 5
- Jurčová, M., Pišút, J., O rozvíjaní samostatného a tvorivého fyzikálneho myslenia pri vyučovaní fyziky, Fyzikálne obzory 18/1989, s. 85-102
- Jurčová, M., a kol., Rozvíjanie tvorivého myslenia žiakov vo vyučovaní na základnej škole. Zborník Pedag. ústavu mesta Bratislavy 1989, s. 1-7
- Jurčová, M., a kol., Rozvíjanie tvorivosti žiakov stredných škôl. Zborník Pedag. ústavu m. Bratislavy 1989 s. 1-4
- Jurčová, M., Pišút, J., Úlohy na rozvíjanie samostatného a tvorivého myslenia žiakov pri vyučovaní fyziky na gymnáziu. V: Jurčová M., a kol., Rozvíjanie tvorivosti žiakov stredných škôl. Zborník Ped. ústavu m. Bratislavy 1989, s. 5-27
- Kordáčová, J., Iracionálne prvky v myslení vysokoškolákov a neurotizmus. Psych. a patopsych. dieťaťa, 1989, č. 6
- Kostolanský, R., Aspekty gerontologie a psychologické poradenstvo pri využívaní kvalifikačnej kapacity starších riadiacich pracovníkov. V.: Uplatnenie vedeckotechnického pokroku v súčasnej socialistickej spoločnosti a nároky na riadiace subjekty v ekonomike. ÚML ÚV KSS, Bratislava 1989, s. 505-516
- Kostolanský, R., Control of self and environment as part adaptation process, Studia psychol., 31, 1989, č. 2, s. 137-142

- Kostolanský, R., Interdisciplinárny prístup k ľudskému stárnutiu. Správy programu KVČ v SAV, č.2, s. 96-100
- Kováč, D., Rehashed or new paradigms in psychology: can they also arise in an atypical way ?
In: W. Schönplflug (Ed.): Bericht über den 36. Kongres der DGfP in Berlin 1988, Hogrefe, Göttingen, 1989, s. 275-281
- Kováč, D., Need for new methodological paradigms in psychology. Studia psychol. 31, 1989, č. 4, s. 245-248
- Kováč, D., Psychische Realität und Persönlichkeitsentwicklung. In: K. Funke (Hrsg): Zur psychischen Entwicklung der Persönlichkeit im Kindes - und Jugendalter. Gesellschaft f. Psychol. DDR, Berlin, 1989, s.91-96
- Kováč, D., Psychology in Czechoslovakia: 1960-1988
In: V.S. Sexton - J.D. Hogan (Eds): Psychology around the world. University of Nebraska Press
- Kováč, D., Iniciatívy, reality a perspektívy rozvíjania komplexného výskumu človeka. Správy programu KVČ v SAV, č. 2, s. 20-32
- Kováč, D., Homocentrická orientácia v riadení: tri pohľady. In: Uplatnenie vedeckotechnického pokroku a nároky na riadiace subjekty v ekonomike. ÚML ÚV KSS, Bratislava, 1989
- Kováč, D., Životné prostredie človeka. In: Problémy ochrany a tvorby životného prostredia a úlohy vedy pri ich riešení. P SAV, Bratislava, 1989, s. 38-40
- Plichtová, J., Naming task by bilinguals. Studia psychologica, 31, 1989, č.3, s. 197-213
- Potašová, A., Halmiová, O., The effect of social communication on the definition of the concept and its recall, Studia psychol. 31, 1989, č.1, s. 13-17
- Rosová, V., Bianchi, G., Sládeková, Ľ., Kognície, emócie a aktivita vo vzťahu k životnému prostrediu, Čs.psychol. 33, 1989, č.6, s. 23

- Ruisel, I., Self - reflection of successful and unsuccessful problem solving in personality context. *Studia psychologica*, 31, 1989, č. 2, s. 143-154
- Sarmány, I., Aspekty kognitívneho štýlu pri hodnotení chybovosti operátora. In: Zborník XIV. Olomouckých psychologických dní, 1988, Univerzita Palackého, Olomouc a ČSPS 1989, s. 17-20
- Sarmány, I., Sládeková, Ľ., Zmena postojov operátorov pri zavádzaní riadiaceho počítača v chemickej prevádzke. Zborník referátov 11. stretnutia psychológov ČSR, ČSPS 1989
- Sarmány, I., Zlámalová, V., Kognitívny štýl ako možný rizikový faktor juvenilnej hypertenzie, *Psychol. a patopsychol. dieťaťa*, 24, 1989, č. 4, s. 321-332
- Stríženec, M., Einige Ansätze zur Erforschung des Problemverständnisses. *Studia psychol.*, 31, 1989, č. 2, s. 101-113
- Šebej, F., On syntax of behaviour, syntax of EEG curves, and wrong places to search for psychological individuality, *Studia psychol.*, 31, 1989, č. 2, s. 163
- Šebej, F., Psychological risk factors of coronary heart diseases as culture - related phenomenon. *Studia psychol.*, 31, 1989, č. 4, s. 259-269
- Štukovský, R., Palát, M., Štukovská, M., Význam a interpretácia opakovaných meraní v rehabilitácii. *Rehabilitácia, Supplement*, 22, 38-39, 1989, s. 51-64
- Štukovský, R., Palát, M., Štukovská, M., Kardiovaskulárna problematika v mentálnom priestore kardiakov a zdravých ľudí. (Abstrakt, *Bratislavské lekárske listy*, 90, 1989, č. 4, s. 310

- Uherík, A., 1989, Electrodermal phenomenon as a dependent experimental variable, *Inter. J. Psychophysiol.*, 7, 1989, č. 2-4, s. 417-419
- Valter, V., Special application of a quantum psychophysical equation. *Inter. J. of Psychophysiology* 7, 1989, s. 422-423